

Bijbelbespreking over de brief aan de Romeinen

Hoofdstuk 10

HET FALEN VAN ISRAËL BIJ DE KOMST VAN DE MESSIAS

2018 © Robbert Veen

INLEIDING

Hoofdstuk 11 van deze brief zal duidelijk maken dat ondanks de verwerping van de Messias door de meerderheid van Israël de beloften van God aan Zijn volk niet vervallen zijn. Maar dan moeten we wel eerst door hoofdstuk 10 heen, waarin uitgebreid het falen van Israël bij de komst van de Messias in Zijn vernedering wordt duidelijk gemaakt. De verwerping van Israël als natie in de wereld is niet te herleiden op een decreet van God, maar is het gevolg van hun eigen weigering om de Messias te aanvaarden. Vooral omdat zij de weg van de heidenen naar Gods verlossing niet wilden accepteren.

In de eerste plaats (10:1-4) heeft Israël in de Messias Jezus niet gezien wat God in Hem heeft willen openbaren: Zijn volle en volmaakte gerechtigheid, volmaakt in overeenstemming met de oneindigheid van Zijn liefde. Door de openbaring van Gods gerechtigheid in de Zoon, was het niet langer de Wet die kon worden gelijkgesteld aan Gods "eisende" gerechtigheid, want nu was er een gerechtigheid geschonken die door geen mens uit zichzelf kon worden bereikt. Christus was het einde van de Wet en dat bracht een gerechtigheid die niet op grond van werken, maar op grond van geloof was gesteld. De rechtvaardige zou inderdaad leven – voorbij het oordeel tot in het eeuwige leven – op grond van geloof. Dat was een gerechtigheid die wel door de Torah was aangeduid – bij voorbeeld al in Genesis - maar die niet zichtbaar werd in het leven

zolang men de Torah beschouwde als een wetboek vol instructies, vol gedragsregels die moesten worden nageleefd.

In de tweede plaats (10:5-10) wordt duidelijk dat Israël ondanks zijn ijver en inzet in de godsdienst niet gezien heeft wat de fundamentele plaats van het geloof is in de verhouding die God met mensen probeert in te stellen. Dat wil de apostel nu zelfs duidelijk maken door een uitleg van passages die tot het hart van de ijver voor de wet lijken te horen. In een gedurfde exegetische van die plaatsen maakt hij nu zichtbaar dat van meet af aan het geloof, ja zelfs het evangelie van Christus zelf, in die teksten doorschemert. De wet verwijst al naar een gerechtigheid die niet door haarzelf, maar door Gods genade wordt geschonken. Belijdenis en geloof, mond en hart werken samen in de ontvangst van deze gerechtigheid.

In de derde plaats (10:11-21) heeft God dit ongeloof van Israël al voorzien en zo had men ook al in de profetie van Jesaja kunnen lezen dat het volk vooral door ongeloof en ontrouw gekarakteriseerd werd. Ook het aanbod van verlossing van de volkeren was al voorzegd. Het falen van Israël berust dus niet op gebrek aan kennis, want ze hadden het in hun Heilige Schrift al allemaal voor hen liggen. Ook kan er niet gezegd worden dat ze het niet begrepen hadden. Het falen van Israël was dus een rebellie, een daad van ongehoorzaamheid tegenover een Messias van wie ze wisten dat Hij een nieuwe periode van verlossing kwam brengen.

HET FALEN VAN ISRAËL (1)

A. Israël mist de ware gerechtigheid van God (10:1-4)

PARAFRASE

1. Ik, Paulus, heb nog steeds een grote liefde voor mijn eigen volk. Als ik tot God bid voor Israël, vraag ik altijd om hun redding. 2. Ik moet ook zeggen dat zij in hun godsdienst een grote ijver laten zien. Maar die ijver is op het verkeerde gericht en ze houden zelfs tegen beter weten in vol. Wat is dan het probleem? 3. Zij kennen en erkennen de gerechtigheid niet, die God in Christus geschonken heeft, en daarom streven zij ernaar om een gerechtigheid van eigen makelij op te richten. Maar dat betekent dat ze zich niet gehoorzaam onderwerpen aan Gods openbaring. Zij verwerpen de gerechtigheid van God en dat is ongehoorzaamheid.

4. Zij hadden kunnen weten dat zowel de Wet als de Eredienst zijn vervulling, maar daarmee ook zijn einde vinden in Christus. Toen Hij kwam, werd de gerechtigheid verbonden met het geloof in Hem. Dat is eigenlijk niets nieuws. Het evangelie van geloof en genade is volledig in overeenstemming met het Oude Testament. De gerechtigheid vanuit de ijver voor de Wet en de gerechtigheid uit geloof alleen komen we beide al in het Oude Testament tegen. En het is al in het OT duidelijk dat de HEERE de besnijdenis van het hart, d.w.z. geloof zoekt.

TEKST

Rom 10:1 Ἡ μὲν εὐδοκία¹ τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν [ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ] ἐστὶν εἰς σωτηρίαν².

Broeders, de toegenegenheid mijns harten, en het gebed, dat ik tot God [voor Israël] doe, is tot hun zaligheid.³

Net als in hoofdstuk 9 begint Paulus met een verklaring van zijn innige gevoelens voor zijn eigen volk. Omdat in dit vers de woorden “voor Israël” niet voorkwamen, maar in het volgende vers met het woord “hun” wel naar het Israël verwezen werd, is er vermoedelijk door een copist “voor Israël” toegevoegd aan de handschriften van het Byzantijnse teksttype waarop de Statenvertaling gebaseerd is.

De “toegenegenheid” is zoiets als een “goede wil”, Paulus staat welwillend tegenover zijn eigen volk van wie hij blijft hopen dat ze nog tot bekering zullen komen. Die toegenegenheid sluit al meteen uit, dat hij van mening zou zijn dat het met Israël als geheel gedaan is en wijst al vooruit naar zijn woorden over het toekomstige herstel van Israël in het volgende hoofdstuk. Omdat zijn gebed gericht is op hun verlossing, moet in de gedachten van Paulus dat herstel mogelijk zijn. In ieder geval voor sommigen van zijn volk.

Het is opvallend dat Paulus deze diepe affectie en deze hoop voor Israël voelt, ondanks de uitleg van Gods soevereine en verkiezende genade in het vorige hoofdstuk. Inzicht in de uitverkiezing en ijver in het gebed sluiten elkaar niet uit. De tegenspraak tussen de uitverkiezende genade en de vrijheid van de mens om zich te bekeren die ons zo vaak de gedachten verwart, wordt door Paulus niet ten gunste van een van beide opgelost. (Het gesprek met Nicodemus laat eveneens die beide kanten zien: wedergeboorte op Gods initiatief en geloof op initiatief van de mens.)

Het gebed (de δέησις) dat hij voor hun uitspreekt, is ondanks de voorrang van de verkiezende genade toch een heftig pleiten geweest, een voortdurende petitie aan het adres van God. Paulus was er ten volle van overtuigd dat God bij machte was heel Israël te verlossen, en dat God Zijn volk ook zou verlossen als zij hun vertrouwen zouden stellen op de Messias Jezus.

Net als Stephanus in Handelingen 7:60 kan Paulus dit gebed uitspreken ondanks alles wat hij van de kant van zijn volksgenoten te verduren heeft gehad.

Voor deze toegenegenheid en voor dit gebed om verlossing geeft Paulus nu in de volgende verzen drie verschillende redenen.

¹ HOD - The word εὐδοκία means either good pleasure, sovereign purpose, Matthew 11:26; Luke 2:14; 2 Thessalonians 1:11; Ephesians 1:5, 9, or benevolence, kind feeling, or desire, as in Philippians 1:15. The latter sense best suits this passage.

² HOD - Εἰς σωτηρίαν that they might be saved; literally to salvation, as expressing the end or object towards which his wishes or prayers tend; see chap. 6:22; Galatians 3:17, and frequent examples elsewhere of this use of the preposition εἰς.

³ ICC - εἰς σωτηρίαν indicates the aim toward which Paul's desire and prayer are directed, and so is really equivalent to ἵνα σωθῶσιν. In this prayer for Israel's salvation he has set an example for the Church to follow. A church which failed to pray for Israel's salvation would be a church which did not know what it means to be the Church of Jesus Christ.

**Rom 10:2 μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον⁴ Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν⁵.
Want ik geef hun getuigenis, dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand⁶.**

Dan geeft Paulus de eerste reden voor zijn innige gebed. Omdat zij wèl ijver hebben is Paulus gemotiveerd tot dit gebed als een gebed om verlossing. Die ijver is te prijzen, al zullen we zien hoe tragisch het kan zijn wanneer die ijver gecombineerd wordt met onbegrip over Gods eigenlijke bedoelingen. Maar ijver toont een goede intentie. Als de verlossing van ijver en van goede werken zou afhangen, dan neemt Israël zonder meer de eerste plaats in onder de volkeren. Van alle religies is het jodendom de beste – alleen zoekt God geen religie, d.w.z. geen door mensen zelf ontworpen heiligheid en gerechtigheid. Hij zelf bepaalt de wijze waarop Hij gediend moet worden. De ijver voor de “vaderlijke inzetten” mag je hier dus niet onderschatten. Die inzetten berustten uiteindelijk op de Torah en waren een poging om de geboden van God naar de letter uit te voeren en zo God naar behoren te dienen.

Paulus spreekt hier ook vanuit zijn eigen ervaring als Farizeeër. Hij kan van zichzelf zeggen in Gal. 1:13, 14:

“Want gij hebt mijn omgang gehoord, die eertijds in het Jodendom was, dat ik uitnemend zeer de Gemeente Gods vervolgde, en dezelve verwoestte; En dat ik in het Jodendom toenam boven velen van mijn ouderdom in mijn geslacht, zijnde overvloedig ijverig voor mijn vaderlijke inzetten.”

Paulus zegt dan in Galaten dat het God behaagde Zijn Zoon in hem te openbaren: God bracht hem op andere gedachten. Want Christus liet hem zien, dat hij met de vervolging van de gemeente en de ijver voor de waarheid van het jodendom, in feite Gods eigen Zoon vervolgde. Ook in Hand. 22:3 spreekt Paulus over zijn strikte gehoorzaamheid aan de wet van onze vaders, en over zijn eigen “ijver” voor God.

Merk op dat die ijver zich gericht heeft op de “wet van de vaders”, d.w.z. op de Torah zoals die in het jodendom uitgelegd werd als een wet van de werken der gerechtigheid. Het is pas nádat God “Zijn Zoon in hem geopenbaard had”, namelijk dat Jezus de Messias onder de

⁴ PULPIT - The word ζῆλος was commonly used for the religious ardour of the Jews at that time (cf. Act_21:20, Πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι), and there was a faction among them called distinctively Ζηλωταὶ, to which Simon Zelotes (Luk_6:15; Act_1:13) is supposed to have belonged originally. St. Paul's mention of the religious zeal of the Jews of his day is apposite in this place. In Rom_9:1-5, where he was about to speak of their rejection from the inheritance of the promises, he appropriately dwelt on their ancient privileges; here, where he has in view their own failure to respond to God's purpose for them, he as appropriately refers to their undoubted zeal, which he regrets should be misdirected.

⁵ HOD - The Jews had γνῶσιν (knowledge), what they lacked was ἐπίγνωσιν, correct knowledge and appreciation.

⁶ MACARTHUR - Paul speaks of Israel, typified by such scribes and their followers, as having “a zeal for God, but not in accordance with knowledge” (10:2). Of another group of Jewish religious leaders, the Sadducees, Jesus said, “You are mistaken, not understanding the Scriptures, or the power of God” (Matt. 22:29). In other words, with all their effort and presumed intense study of the Scriptures, they were ignorant of their true meaning. They could not truly know God's Word, because they did not know God Himself. “You know neither Me, nor My Father,” Jesus said to their faces; “if you knew Me, you would know My Father also” (John 8:19). A short while later the Lord answered their charge of blasphemy by declaring, “If I glorify Myself, My glory is nothing; it is My Father who glorifies Me, of whom you say, He is our God’; and you have not come to know Him, but I know Him; and if I say that I do not know Him, I shall be a liar like you, but I do know Him, and keep His word” (John 8:54–55; see also 9:39–41).

voorschriften van de Torah “vervloekt” was, en onder het oordeel van de wet moest sterven vanwege godslastering, dat het duidelijk werd dat de Torah binnen de context van de mondelinge overlevering van de Farizeeën⁷ niet langer Gods Torah was, maar mensenwerk. Dat is immers de paradox van de Torah als wet: dat zij Jezus moest veroordelen terwijl Hij de wetgever zelf was.

Rom 10:3 ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην¹ ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν⁸.

Want alzo zij de rechtvaardigheid Godsⁱⁱ niet kennen, en hun eigen gerechtigheid⁹ zoeken op te richten, zo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

De tweede reden van Paulus’ gebed is het feit dat Israël ondanks hun ijver niet geweten heeft wat Gods plan was. Nu is gebrek aan kennis altijd in samenhang met gebrek aan geloof. Het laatste leidt onvermijdelijk tot het eerste. Israël kwam niet toe aan de wet van de gerechtigheid omdat zij de gerechtigheid opvatte als een geheel van werken, die in de vorm van geboden en verbonden konden worden uitgedrukt. Paulus zegt nadrukkelijk dat dat kwam omdat zij die gerechtigheid niet zochten vanuit het principe van geloof.

Het niet kennen van de “rechtvaardigheid van God”ⁱⁱⁱ is geen geringe zaak. Omdat Gods wezen gerechtigheid en heiligheid is, staat dit gelijk aan het niet kennen en dus ook niet liefhebben van God. Het is vreemd te beseffen dat Israëls ijver voor de Torah juist wordt gedomineerd door een onderschatting van Gods gerechtigheid en heiligheid. De poging echter om te voldoen aan de eisen van de wet veronderstelde enerzijds een overschatting van het menselijke vermogen tot gehoorzaamheid, maar anderzijds maakte het noodzakelijk om Gods eisende gerechtigheid te

⁷ In het jodendom werd onderscheid gemaakt tussen de *Torah sjè-ba-katoev* (de geschreven Torah) en de *Torah sjè-be’al-pèh* (de mondelinge overlevering). Met de uitspraak dat God beide vormen van de Torah aan Mozes had gegeven op de berg Sinaï werd het gezag van de overlevering gelijkgesteld aan dat van de geschreven Torah. De gegeven tekst had alleen betekenis binnen de mondelinge traditie van de uitleg. In het Rooms-Katholicisme werkt het “depositum fidei” op analoge manier. Het is de Reformatie die het gezag van de Schrift alleen weer naar voren bracht, wat alle tradities tot een secundair bron verklaarde.

⁸ ICC – [The] “... aorist indicative οὐχ ὑπετάγησαν (like προσέκοψαν in 9:32) was no doubt used because Paul had in mind an historical event, the rejection of the Messiah.”

⁹ MOO - James Dunn benadrukt dat de eigen gerechtigheid waar het hier om gaat, uitsluitend ligt besloten in de tekenen van het verbond, en niet in de vervulling van de wet als zodanig. De wet is alleen ten einde gekomen in de zin dat de geboden die de scheiding van Israël met de volkeren markeren nu geen betekenis meer hebben. Echter: “Thus, instead of submitting to God’s righteousness, the Jews sought to “establish their own.” “God’s righteousness” refers to that act by which God declares sinful people to be just in his sight (see also 1:17; 3:21, 22; see comments on 1:17). But what does its opposite in this verse (“their own righteousness”) mean? James Dunn takes it to mean the right standing with God that Israel as a whole tried to keep to themselves and not share with the Gentiles. His interpretation of this phrase reflects his understanding of the critique Paul directs at Jews throughout Romans. Paul does not fault Jews, Dunn argues, because they tried to become righteous by doing the law. Rather, he faults them for refusing to see that God is now extending his offer of righteousness to Gentiles. Dunn certainly puts his finger on one element in Paul’s criticism of the Jews (see, e.g., 3:29 – 30). But he errs in making this issue so central to Paul’s concern. Paul’s ultimate criticism of Israel is not just salvation-historical — Jews failed to see that God was doing something new with the Gentiles. It is also anthropological — Jews failed to seek a relationship with God in the right way. Both criticisms are found in this context. Jews are faulted for failing to recognize Christ as the culmination of God’s plan (10:4) and the rock on which the new people of God is to be built (9:33). But Paul also faults them for being overly concerned with works and neglecting faith (9:32).

versmallen. God moest gezien worden als een God die een grotere verdraagzaamheid tegenover de zonde aan de dag legde dan eigenlijk te rijmen was met Zijn heiligheid. Alleen door het eigen vermogen te verhogen en Gods heiligheid te verminderen was het mogelijk om te roemen over de eigen gerechtigheid. Paulus heeft dit roemen op de eigen gerechtigheid zeer goed gekend. Hij noemt zichzelf daarom in Fil. 3, “naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, zijnde onberispelijk.” Paulus heeft dat alles echter opgegeven “opdat ik Christus moge gewinnen. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof (Fil. 3:8, 9.”

Israël komt er bovendien toe om te roemen over zijn eigen positie tegenover God door te spreken over de eigen voorrechten. Israël ontving het land, de tempel, de Torah en de instellingen van het Verbond: besnijdenis, sabbat en de dieetwetten. Als het afgezonderde volk moest het Gods zegen aan de volkeren doorgeven. Maar in werkelijkheid valt het volk als geheel in de zonde en benadrukt het zijn afzondering van de heidenen zonder tot de vervulling van de belofte aan Abraham te kunnen komen.

Wat er uit ziet als ijver voor God, nauwkeurige betrachtning van de wet en het rusten in de voorrechten van een afgezonderd en uitverkoren volk, is in werkelijkheid het afwijzen van de ware gerechtigheid uit geloof.¹⁰ In plaats van de openbaring van God door de Messias te gehoorzamen komt het volk ertoe om een eigen geheel van maatstaven van gerechtigheid tot stand te brengen. Geen onderwerping dus aan de volstreckte heiligheid van God (vgl. Ex. 15:11, “O HEERE! wie is als Gij onder de goden? wie is als Gij, verheerlijkt in heiligheid, vreselijk in lofzangen, doende wonder?”) maar aan de eigen maatstaven van rechtvaardigheid. Paulus’ kritiek op de afgodische houding van de volkeren begint nu juist met het volstrekt serieus nemen van de geachte dat God volmaakt is in heiligheid en gerechtigheid., en dat Hij bij machte is deze gerechtigheid ook door te zetten in de realiteit. Zoals Paulus zegt:

Want Zijn onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn” (Rom. 1:20.)

Die goddelijkheid is de volmaaktheid van gerechtigheid en heiligheid; die “eeuwige kracht” is het vermogen die gerechtigheid ook te voltrekken in de vorm van toorn en oordeel. Wanneer mensen “de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven den Schepper, Die te prijzen is in der eeuwigheid”, komt het tot een eigenwillige godsdienst waarin God niet langer het ware centrum is. Israël wijkt daarmee niet af van alle andere volkeren tot op de huidige dag die in feite doen wat Asaf beschrijft in Psalm 50:16, Maar tot den goddeloze zegt God: Wat hebt gij Mijn inzettingen te vertellen, en neemt Mijn verbond in uw mond?” Dat vers vertelt ons dat de goddeloze, die God niet werkelijk gelooft, kent en vertrouwt, heel goed de woorden van het verbond in de mond nemen kan. Het is die uiterlijke

---

¹⁰ MACARTHUR – “Those who try to please God and thereby attain salvation through legalism or religious ritual—even behavior and forms commanded by Him—pursue an absolutely vain quest, because the best righteousness fallen man can hope to achieve on his own is worth no more than “a filthy garment” in God’s eyes (Isa. 64:6). Anticipating the provision by Christ, Isaiah declared that “only in the Lord are righteousness and strength” (45:24). The glorious truth of the gospel is that God “made Him [Christ] who knew no sin to be sin on our behalf, that we might become the righteousness of God in Him” (2 Cor. 5:21).”

godsdiens, zonder geloof, zonder de besnijdenis van het hart, die Israël gekenmerkt heeft toen de Messias in hun midden kwam.

**Rom 10:4ⁱⁱⁱ τέλος¹¹ γὰρ νόμου^{iv} Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.
Want het einde¹² der wet¹³ is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft.¹⁴**

Nu komt het derde “want”, de derde reden van het gebed van Paulus. De kern van de zaak is nu deze, dat Israël niet gezien heeft dat Christus het “einde” van de Wet is. Hij is de “steen des aanstoots”, waarover Israël gestruikeld is. Zijn prediking, zoals bij voorbeeld duidelijk wordt aan de Bergrede, roept op tot een “hogere gerechtigheid” dan die van de Farizeeën en van de “overlevering van de ouden.” Niemand die zichzelf als een rechtvaardige voor God zag, zou het Koninkrijk van de hemelen kunnen binnengaan. Juist alleen de zondaar die tot God riep om genade vanwege zijn schuld, kon behouden worden. De rechtvaardiging volgde niet op de erkenning van het voorrecht een goed mens te zijn – “ik ben blij dat ik niet ben zoals deze zondaar”, maar volgde op de erkenning tegenover Gods volmaakte heiligheid in gebreke te blijven en aangewezen te zijn op Gods genade. De zondaar ging “gerechtvaardigd” heen na zijn gebed. Samenvattend kunnen we met MacArthur zeggen:

¹¹ PULPIT – “The word “end” (τέλος) might in itself mean (1) termination, (2) fulfilment, (3) aim or purpose, which is the evident meaning of the word in 1Ti_1:5 and 1Pe_1:9. This last seems best to suit the line of thought in this place.”

¹² EBC – “Considerable debate has centered on the interpretation of v. 4, especially on the intended meaning of the word translated “end.” Just as in English we speak of “the end of the matter” and use the expression “to the end that”—the one expression meaning conclusion or termination, and the other purpose—the same dual possibility lies in the Greek word telos. The second meaning has some plausibility here, because the statement “Christ is the end of the law” (NIV; also KJV, RSV), rather than “Christ brought to an end the law,” fits in with the teaching of Paul about the law as the child-leader to bring men to Christ (Gal 3:24). Favorable to the first meaning (Christ brought to an end the law) is the fact that the law had a certain course to run (Luke 16:16; Gal 3:19, 23) in the economy of God. Both concepts seem to fit rather well in our passage. However, the decisive factor that favors “termination” rather than “purpose” as the main idea is the contrast in 9:30 ff. between the law and God’s righteousness. Though the law is righteous in its requirements, it fails as an instrument of justification (cf. 8:3, 4). Paul’s contention regarding the Jew (v. 3) is not the incompleteness of his position, which needed the coming of Christ to perfect it, but the absolute wrong of that position, because it entailed an effort to establish righteousness by human effort rather than by acceptance of a divine gift. This consideration makes improbable the view that “end” is used in the sense of fulfillment, as though the thought were aligned with Matthew 5:17.

Paul adds a certain qualification to the statement about Christ as the end of the law for righteousness. He is that “for everyone who believes.” This seems to suggest that the law is still applicable to those who do not believe. “Those who have not yet passed from the being-in-the-Law to the being-in-Christ, and those who allow themselves to be misled into exchanging the being-in-Christ for the being-under-the-Law, are under the Law and are made to feel its power” (A. Schweitzer, *The Mysticism of Paul the Apostle* [New York: Henry Holt and Company, 1931], p. 189).”

¹³ MACARTHUR – Paul here uses the term law in its most general sense, as representing the totality of God’s commands and requirements under the Old Covenant, including such things as observance of the temple sacrifices and the feasts.

¹⁴ MACARTHUR – “Believers receive as a gracious gift from God what they never could have achieved by their own efforts. Everyone who believes in Him, signs, as it were, the new and eternal covenant that Christ sealed with His own blood (see Heb. 12:24; 13:20), thereby making His righteousness our own.”

“Joden in de tijden van het Nieuwe Testament probeerden de Wet te vervullen door hun eigen inspanningen en daardoor een gerechtigheid te verwerven die aanvaardbaar zou zijn voor God. Maar Paulus verklaart dat Christus het enige einde, de enige vervulling is van een volmaakte, voor God aanvaardbare gerechtigheid.”¹⁵

In welke betekenis moeten we nu de term “einde” verstaan? In het Grieks spreken we van τέλος, dat zowel einde, als doel kan betekenen. In de kern betekent dat, dat het er nu een einde komt aan de zinloze zoektocht naar een gerechtigheid die door een mens kan worden bereikt door het naleven van een wet. “Wie Christus aanneemt,” zegt MacArthur, “ontvangt ook de gerechtigheid van Christus.” Kunnen we het begrijpen als “hoogtepunt”? Als “culminatie”? Laten we hier eens horen wat Douglas Moo in het NIV Application Commentary daaronder verstaat:

Vers 4 legt uit waarom dit een vergissing is van Israël. Israëls najagen van een gerechtigheid die op de wet is gebaseerd slaat volkomen de plank mis en vergeet dat de periode van de wet tot een einde is gekomen. Want “Christus is de vervulling (culmination) van de wet, zodat gerechtigheid nu beschikbaar is voor een ieder die gelooft.”¹⁶

De grote rol van het geloof in de omgang van de mens met God was door Israël vergeten. De gerechtigheid en heiligheid van God waren in gedachten verminderd en aan God werd een vermogen toegekend om een compromis te sluiten. De gerechtigheid van de eigen inspanningen werd vergroot ten koste van Gods heiligheid.¹⁷ En de tekenen van het verbond werden gezien als eretekenen die de veilige afzondering en onberouwelijke verkiezing van Israël boven de volkeren lieten schijnen.

---

¹⁵ MacArthur, NTC, Romans 9-16, p. 67.

¹⁶ MOO, “Two exegetical decisions lead to this interpretation. (1) I am taking the prepositional phrase that ends the verse (eis dikaiosynen ...) as stating the purpose of the first clause rather than as a restriction on the word “law.” Those who take it in the latter sense think that Paul is announcing the “end” of the law as a means of attaining righteousness. But the syntax favors my rendering.

(2) I am interpreting the word telos as a combination of the ideas of “end” and “goal.” Many scholars opt for one or the other meaning. Paul often uses telos to mean “end,” in the sense of termination (see, e.g., 1 Cor. 15:24: “Then the telos will come, when he [Christ] hands over the kingdom to God the Father”). This meaning would fit Paul’s purpose in the context: Jews are wrong to seek their own righteousness, based on the law (v. 3) because the law has been terminated (v. 4).”

¹⁷ MACARTHUR – NTC a.l. - Until a person acknowledges his own unrighteousness in light of divine and perfect righteousness, he will see no need for a Savior to liberate him from sin and provide him with God’s own righteousness. No preacher, teacher, or evangelist can faithfully or effectively present the gospel if he does not first convince his hearers of their damning unrighteousness apart from Christ.

EINDNOTEN - EXCURSEN

ⁱ HOD - The phrase righteousness of God, admits here, as in other parts of the epistle, of various interpretations.

1. It may mean the **divine holiness or general moral perfection of God**. In this way the passage would mean, 'Being ignorant of the perfections or holiness of God, and, of course, of the extent of his demands, and going about to establish their own excellence, etc.' This gives a good sense, but it is not consistent with the use of the expression righteousness of God, in other similar passages, as chap. 1:17, 3:21, etc. And, secondly, it requires the phrase to be taken in two different senses in the same verse; for the last clause, 'have not submitted themselves to the righteousness of God,' cannot mean, 'They have not submitted to the divine holiness.'

2. The term may mean that **righteousness of which God is the author**, that which he approves and accepts. This interpretation is, in this case, peculiarly appropriate, from the opposition of the two expressions, righteousness of God and their own righteousness. 'Being ignorant of that righteousness which God has provided, and which he bestows, and endeavoring to establish their own, they refused to accept of his.' The sense here is perfectly good, and the interpretation may be carried through the verse, being applicable to the last clause as well as to the others. A comparison of this passage with Philippians 3:9, "Not having my own righteousness, but the righteousness which is of God," is also in favor of this interpretation. For there the phrase the righteousness which is of God, can only mean that which he gives, and with this phrase the expression the righteousness of God, in this verse, seems to be synonymous.

3. Thirdly, Some interpreters take **righteousness in the sense of justification**, "justification of God" being taken as equivalent to 'God's method of justification.' Being ignorant of God's method of justification, and going about to establish their own, they have not submitted themselves to the method which he has proposed.' The cause of the rejection of the Jews was the rejection of the method of salvation through a crucified Redeemer, and their persisting in confiding in their own merits and advantages as the ground of their acceptance with God.

Although this is the meaning of the passage, it is not the sense of the words. Righteousness does not signify justification. It is that on which the sentence of justification is founded. Those who have righteousness, either personal and inherent, or imputed, are justified. As we have no righteousness of our own, nothing that we have done or experienced, nothing personal or subjective, that can answer the demands of the law, we can be justified only through the righteousness of God, imputed to us and received by faith.

ⁱⁱ MACARTHUR - Righteousness and holiness are basically synonymous, but they can carry slightly different connotations. Someone has said that righteousness is "transitive, manifest holiness." In other words, holiness can be said to be the standard and righteousness its active fulfillment. Or it might be said that God's holiness is His complete separation from all that is evil

---

and sinful, and that His righteousness is the manifestation of that holiness. He is “majestic in holiness, awesome in praises, working wonders” (Ex. 15:11).

It is not that any man can begin to fully understand God’s holiness or His righteousness. Yet that very inability to comprehend God’s perfection should be reason enough to fall down at His feet in awe and praise. Men are able at least to acknowledge that God’s holiness and righteousness are absolutely perfect and flawless, because He has revealed that truth about Himself. As Paul declared earlier,

“The wrath of God is revealed from heaven against all ungodliness and unrighteousness of men, who suppress the truth in unrighteousness, because that which is known about God is evident within them; for God made it evident to them. For since the creation of the world His invisible attributes, His eternal power and divine nature, have been clearly seen, being understood through what has been made, so that they are without excuse. For even though they knew God, they did not honor Him as God, or give thanks; but they became futile in their speculations, and their foolish heart was darkened” (Rom. 1:18–21, emphasis added).

God has also clearly revealed that His perfect holiness abhors all evil and that He therefore hates even the smallest manifestation of sin. That realization alone should drive a person to his knees in repentance, knowing that God’s divine righteousness stands in judgment of his own sinfulness.

ⁱⁱⁱ ICC - 4. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. The interpretation of this verse has been much debated down the centuries. It has been, and still is, understood in altogether contrary senses. But its importance is not disputed. For not only is it vital for the understanding both of 9:30–10:3 and also of 10:5–13; it is also clearly one of the fundamental theses of Pauline theology as a whole, since, in whatever way it is taken, it is obviously a decisive statement concerning the relation of Christ and the law.

Two less difficult matters may conveniently be referred to before we attempt to decide the meaning of τέλος, the ambiguity of which constitutes the main problem of the verse. The first concerns the structure of the sentence. The natural way to construe it is to take τέλος νόμου as the predicate thrown forward for the sake of emphasis and Χριστός as the subject. Had Paul intended to say that the τέλος of (the) law is Christ, he would surely have used the article with τέλος. The second matter is more controversial: it concerns the reference of νόμου. It has been maintained by a number of commentators (among them Sanday and Headlam,³ and Zahn⁴) that νόμος here means not ‘the law’ in the sense of the OT law specifically, but ‘law’ as a principle, law generally. But the arguments adduced in favour of this interpretation are not at all convincing,¹ and, in view of the whole context (note especially 9:31), the great majority of commentators from patristic times onward are surely right in taking the reference to be to the OT law.

The Greek word τέλος is patient of an extraordinarily wide variety of meanings, including performance, consummation, fulfilment, result, event, power of deciding, supreme power, validity, magistracy, government, decision, task, duty, tax or due, military unit, maturity,

completion, end, finish, cessation, achievement, goal, prize, purpose—to mention only some of the meanings indicated in LSJ. By no means all of these, of course, are represented in the NT. In the history of the exegesis of this verse support has generally been distributed between three main possible interpretations of τέλος: (i) fulfilment; (ii) goal; (iii) termination. The Fathers seem generally to have tended toward a combination of (i) and (ii).² Mt 5:17 played an important part in determining their interpretation of Rom 10:4. Sanday and Headlam claim Augustine's support for (iii);¹ but, while it is true that he recognized that Christ had freed us from the burdens of the law (including of course its condemnation), he certainly explained 'finis' in this verse in the sense of 'perfectio' and explicitly rejected the meaning 'abolition'.

Aquinas says on this verse that the law 'ordinat homines in Christum quem promittebat, et praefigurabat. ... Et hoc est quod dicit "Christus enim est finis legis", ad quem scilicet tota lex ordinatur.'

Luther, referring to Paul's use of Deut 30 in this chapter, says: 'It is as if he wanted to give us an impressive proof of the fact that the whole Scripture, if one contemplates it inwardly, deals everywhere with Christ, even though in so far as it is a sign and a shadow, it may outwardly sound differently. This is why he says: "Christ is the end of the law" (Rom. 10:4); in other words: every word in the Bible points to Christ.'⁴ Calvin in the course of his longish and interesting comment on this verse expresses approval of 'completion' or 'perfection' (the rendering of Erasmus) as a translation of τέλος, though he is himself content with the word 'end'. He says of the Jews: 'it is evident that they had shamefully mutilated the law of God, for they rejected its soul and snatched at the dead body of the letter', and concludes his comment by saying: 'This remarkable passage declares that the law in all its parts has reference to Christ, and therefore no one will be able to understand it correctly who does not constantly strive to attain this mark.'¹ Bengel also takes τέλος here in a positive sense, explaining it as synonymous with πλήρωμα, and referring to 1 Tim 1:5; Rom 13:10, and Mt 5:17.² But in recent times (iii) has been very widely supported—for example, by Sanday and Headlam, Lietzmann,³ Lagrange, Dodd, Gaugler, Michel, Käsemann, to mention only a few. Others have attempted to combine (iii) with one or other or both of the interpretations (i) and (ii). Leenhardt, for example, makes such statements as 'Jesus brought the law to its culminating point and at the same time suspended it' and 'Thus Christ fulfils the underlying intention of the law and supersedes it'; and Barrett, having said that 'the word "end" (τέλος) means not only "termination", but also "purpose", or "intention"', states: 'He puts an end to the law, not by destroying all that the law stood for but by realizing it' But, in view of such passages as 7:12, 14a; 8:4; 13:8–10, and of the categorical statement in 3:31, and also of the fact that Paul again and again appeals to the Pentateuch in support of his arguments (specially suggestive is the fact that he does so in vv. 6–10 of this chapter), we regard (iii) and also all attempted combinations of (iii) with (i) and/or (ii) as altogether improbable. (It is, of course, true that there are a number of passages in the Pauline epistles which are often understood to mean that the law has been abolished by Christ, and if this view of them could be shown to be likely, it would indeed lend support to the choice of interpretation (iii) here; but we are convinced that there is no statement in any of Paul's epistles which, rightly understood, implies that Christ has abolished the law. For a discussion of the passages in question the reader is referred to pp. 852–61.) Between (i) and (ii) it is more difficult to decide, and it is tempting to settle for the view that both meanings were intended. The

---

statement that Christ is the fulfilment of the law and the statement that He is its goal are indeed correlatives: they express the same essential truth but describe it as seen from different angles, and each is necessary for the adequate exposition of the other. But, while the former is quite clearly a statement about Christ, a description of Him in terms of the law, the latter, though it also is formally, and indeed to some extent substantially, a statement about Christ, is in substance primarily a statement about the law, defining it by reference to Christ.¹ And in the present context (9:30–10:13) a statement about the law seems more apposite; for in this passage Paul is concerned to show that Israel has misunderstood the law. At this point a statement that Christ is the goal to which all along the law has been directed, its true intention and meaning, is altogether apposite. Israel has misunderstood the law, because it failed to recognize what it was all about. A statement to the effect that Christ is the fulfilment of the law would be much less apposite. So we conclude that τέλος should be understood in sense (ii): Christ is the goal, the aim, the intention, the real meaning and substance of the law—apart from Him it cannot be properly understood at all.

The words εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι are the corollary of τέλος ... νόμου Χριστός. The εἰς is consecutive. If Christ is the goal of the law, it follows that a status of righteousness is available to every one who believes.

We conclude that the verse as a whole means: For Christ is the goal of the law, and it follows that a status of righteousness is available to every one who believes. The γάρ at the beginning of the verse indicates that it is an explanation of v. 3—particularly of τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. The Jews in their legalistic quest after a righteous status of their own earning have failed to recognize and accept the righteous status which God was seeking to give them; for all along, had they but known it, Christ was the goal and meaning and substance of that law which they were so earnestly pursuing, and the righteousness to which the law was summoning them was all the time nothing other than that righteousness which God offers to men in Christ. C. E. B. Cranfield, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*, 515 (London; New York: T&T Clark International, 2004).

^{iv} KELLY - Verse 4 has given rise to very various opinions. One which has prevailed from ancient times and perhaps still more among moderns, is that Christ is the accomplishment of the law. But there seems no ground whatever to confound τέλος with πλήρωμα. Others again take it in the sense of "object" or "aim." But the simplest meaning as decided by the context appears to be "termination," though we know it is also used for "issue" or "result." And in this meaning the representatives of the most various systems coincide: Augustine and Luther on the one hand; Meyer, De Wette, etc., on the other. "Christ is [the] end of law for righteousness to every one that believeth." The Christ of God is made unto us righteousness. "By law is knowledge of sin." Righteousness cannot be had thus; only the believer is justified. Yet so sure is this result, that it belongs to every believer.